

NINI ROLL ANKER

PÅ ÆRENS MARK

SKUESPILL I TRE AKTER

~~Drammens Folkebibliotek~~

FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

OSLO 1934

PÅ ÆRENS MARK

NINI ROLL ANKER

PÅ ÆRENS MARK

SKUESPILL I TRE AKTER

Drammens Folkebibliotek

OSLO

FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO.
(W. NYGAARD)

1934

m

An 6 3 pm

α. /

95611

Printed in Norway

Det Mallingske Bogtrykkeri

Handlingen foregår i et lite, nøitralt land under verdenskrigen.

Martin Steman.

Anja, hans kone.

Fru Steman, hans mor.

Vilbert Riis, Anjas bror.

Den fremmede minister.

Statsråden.

Johnstone, tjener hos Stemans.

En tjener i departementet.

Drammens Folkebibliotek

I AKT

Ekspedisjonssjefens værelse i departementet. Et frittstående skrivebord med telefon etc. Ved vinduet til venstre bord med papirer og hefter. Høie dobbeltdører — en i bakgrunnen, og til høire. Makelige skinnstoler. Teppe på gulvet.

Ved skrivebordet står VILBERT RIIS.

Frem og tilbake på gulvet går DEN FREMMEDE MINISTER.

Et øieblikks taushet.

MINISTEREN (stanser op)

De vil ingen opplysninger gi mig, ekspedisjonssjef?

VILBERT

Når statsråden kommer til stede, vil ministeren sikkert få beroligende opplysninger.

MINISTEREN

Det vet De meget godt at jeg ikke får, min kjære Riis! Beroligende — sikkert! Men opplysninger? Deres sjef er ikke den mann som glemmer å slukke lanternene når vi er i farvannet!

VILBERT

Vi lever i krigstid, hr. minister.

MINISTEREN

Ja — og hvis nogen her i departementet kjenner begivenhetenes gang — så er det Dem, ekspedisjons-sjef! De er Deres sjefs høire hånd — ja, der er dem som sier De er begge hans hender! Og De er til og med doktor Stemans svoger!

VILBERT

Det dreier sig vel neppe om familieanliggender denne gang, hr. minister!

MINISTEREN

Nei . . . For resten! Si ikke det! For doktor Stemans vedkommende! Deres forhandler har hele sin morslekt derover, en av hans onkler sitter til og med i parlamentet, har man sagt mig.

VILBERT

Så?

MINISTEREN

Deres svoger har altså innflytelse — forbindelser utenfor det offisielle. Riis! La mig tale åpent til Dem som omgangsvenn til venn!

VILBERT bukker og smiler flyktig

MINISTEREN

For to år siden kjøpte (senker resten) den fremmede makt, vi taler om, hele dette lands kornbeholdning til uhørte priser. Foruten sin procent av kveg. Næste år var de herrer ikke lenger villig til å betale denne blodpris.

VILBERT

Nå — blodpris?

MINISTEREN

Ja. Europas blod strømmer i denne tid, også for så vidt! De var ikke lenger villig — så meget mer som de ikke hadde bruk for alt dette korn; og det har de fremdeles ikke. Men — de har bruk for å stenge mitt land ute! Også den gang var doktor Steman Deres forhandler. I de siste år har han stadig hatt ærend derover. Og for tre uker siden reiste han dit atter, med nytt oppdrag.

VILBERT

Min svoger reiste, det er riktig. Han kan ha private interesser å skjøtte derover, som De selv slo på, hr. minister!

MINISTEREN (heftig)

Hør her, Riis! Vi er alene, vi . . .

VILBERT (ser på armbåndsuret sitt)

Det kan ikke vare lenge før statsråden kommer tilbake fra konferansen, hr. minister!

MINISTEREN (ironisk)

Jeg takker. Men jeg tillater mig å fortsette! Deres svoger er kommet hjem med uforrettet sak adskillige ganger, Riis! Hans «private» affærer lot sig ikke ordne til hans tilfredshet! Men denne gang — denne gang har han opnådd et resultat. (Like inn på Vilbert.) Og det vil vi ikke finne oss i.

VILBERT

Ministeren er bedre underrettet enn departementet.

MINISTEREN

Selvfølgelig. Og jeg har den fornøielse å opplyse Dem om at den fremmede makt, vi taler om, er villig til å overta hele den del av dette lands produksjon av akerbruket som landet ikke selv trenger — så lenge krigen varer.

VILBERT

Krigen varer forhåpentlig ikke så lenge, hr. minister.

MINISTEREN

Den varer til vi har seiret, Riis! Og De vet det! Og De ønsker det! Vår kultur er ikke Dem fremmed! De har hospitert ved vårt største universitet, De har . . .

VILBERT gjør en avvergende bevegelse

MINISTEREN

Ja, vi befinner oss i departementet! Men vi har også, jeg håper til gjensidig glede, ofte befunnet oss i Deres egen stue, min kjære Riis!

VILBERT

Jeg er ikke i den stilling at jeg har anledning til å holde sympatier, hr. minister. Det har heller ikke mitt land.

MINISTEREN

Nei, Deres land har kastret sin styrke!

VILBERT

Må jeg protestere! Landet har aldri stått så økonomisk sterkt som idag!

MINISTEREN

Fordi det har valgt å hokre med liv og død — med andres liv og død!

VILBERT

Et nøytralt land har intet valg.

MINISTEREN

Det har valgt nøytraliteten. Valgt å avsette sig selv som meningsberettiget — valgt å være passiv i Europas skjebnetime! Men selv for den lunkne kommer der et øieblikk, Riis! Kommer der en skjebnestund! Da stenges bakveiene — da står ikke annet enn den åpne mark ham åpen! Og for dette land er denne time kanskje ikke langt borte.

VILBERT

De bruker sterke ord, hr. minister!

MINISTEREN

Det har jeg grunn til! Det har jeg rett til! Jeg er ingen gilding.

VILBERT

Hr. minister!

MINISTEREN

Ja, min kjære Riis — jeg vet, at hadde dette land hatt Deres sympatier og tatt konsekvensene, da hadde vi to idag stått på samme front.

VILBERT

Og hele landet vært en slagmark! Nei, nei, Schøntag!

MINISTEREN

Det er noget som heter ærens mark.

VILBERT

(tar hustelefonen, ringer heftig og lenge)

Hallo! Hallo! Hvorfor svarer De ikke? — Nå. — Er statsråden kommet? — Nå. Javel (legger røret på). Der ligger beskjed at statsråden kan være tilbake om tyve minutter å en halv time, hr. minister!

MINISTEREN

Så lenge kan jeg ikke vente. (Ser på klokken.) Vil De være så vennlig å skaffe mig en konferanse klokken to?

VILBERT

Javel, hr. minister. (Noterer på en blokk.)

MINISTEREN

(går mot veggen, hvor hatten og frakken hans henger)

Og så er vi oppe i et nytt slag Stadig det samme.

VILBERT

Stadig det samme, ja . . .

MINISTEREN

Hvordan går det med Deres hals, Riis?

VILBERT

Den plager mig adskillig. Og ministerens gikt?

MINISTEREN

Min reumatisme blir verre og verre. Dette utmerkede land er fuktig som en badstue, min kjære Riis! Den venstre skuldren smerter om natten . . .

VILBERT (hjelper ham med frakken)

Tillat mig!

MINISTEREN

Jeg må bruke sovemidler. Jeg kjenner det i tenene også. Jeg har det kort og godt forbannet . . . (tar hatten sin, snur sig brått mot Vilbert). Hør — la mig si Dem en ting før vi skilles, ekspedisjonssjef. Hvis de opplysninger, jeg har, medfører riktighet — og det er det dessverre liten tvil om — blir vi nødsaget til å ta represalier. Jeg har intet imot at De forbereder statsråden på mitt ærend.

VILBERT

Skal skje, hr. minister.

MINISTEREN (i utbrudd)

Og denne bestandige hemmelighetsfullhet! Denne mangel på opriktighet, på tillit! Hvorfor henvender ikke Deres sjef sig til mig?

VILBERT

Statsråden er en stor ynder av Æsops fabler, hr. minister. Også av den om ulven og lammet

MINISTEREN

Hvad vet han om mitt lands hensikter? Hvorfor forhandler han ikke til begge sider? Vi kan tilgi ham hans nervøsitet — vi er alle nervøse under krigens påkjenning. Men at regjeringen har søkt å holde disse forhandlinger hemmelige, det tilgir vi aldri! Og hvad har denne landbrukskonsulent, denne kjemiker, denne Steman med å gå diplomatiske ærend?

VILBERT

Det hender, hr. minister, at det — at det i visse tilfelle er klokt å benytte en utenforstående. For øvrig overdriver De muligens doktor Stemans betydning — og misjon.

MINISTEREN (lys)

Så? Hvem er han egentlig, Riis?

VILBERT

Det vet sikkert ministeren like godt som jeg. Det vet hvert barn. Bøndenes tillitsmann; og bøndene, de er jo landet. Landets mest populære mann — inntil for et par år siden.

MINISTEREN

Han er ikke så populær som før?

VILBERT

En forhandler blir vanskelig populær i alle kretser.
En forhandler kan ikke stille alle tilfreds.

MINISTEREN

Nei — nei, jeg har også en følelse av at handels-
standen?

VILBERT

Det er naturlig. Martin Steman er bøndernes
mann.

MINISTEREN

(etter å ha ventet litt på flere opplysninger)

Nå — han er vel adskillig mer?

VILBERT

Det er en skjønnssak.

MINISTEREN

Det er blitt mig sagt — jeg har latt mig si, at
doktor Steman oprinnelig ønsket direkte forbindelse
mellem selger og kjøper?

VILBERT

Det sies så meget i denne tid, hr. minister.

MINISTEREN

Det er så. Det vilde jo også eventuelt være et
standpunkt landets handelsstand ikke kunde ventes
å godta?

VILBERT

Det kan jeg ikke uttale mig om, hr. minister.

MINISTEREN (stønner litt, så:)

Deres land har en vidsynt handelsstand, min kjære Riis, — og jeg tør på egne vegne tilføie: for enkelte herrers vedkommende lojal. Formannen, grosserer Hassel —.

VILBERT (bukker)

Vi er jo også et gammelt handelsfolk, hr. minister.

MINISTEREN

Ja. Våre forretningsforbindelser med Deres folk er gamle — og som jeg håpet grunnfestet.

VILBERT

Forhåpentlig, hr. minister.

MINISTEREN

Det burde heller ikke Deres svoger glemme! Hvem er han som menneske, Riis?

VILBERT

Det har De sikkert selv, som stor menneske-kjenner, hatt anledning til å konstatere, Schøntag.

MINISTEREN

Deres smukke og kloke søster har jeg ofte hatt den ære å tale med og beundre; hennes mann er derimot en sjelden gjest i våre kretser; selv før kriggen var han det.

VILBERT

Min svoger er ingen selskapsmann. Han er jo dessuten stadig på reise. Han har mange tillitshverv; han er en optatt mann. Steman styrer også selv sitt gods.

MINISTEREN

Han virker ellers omgjengelig?

VILBERT

Meget omgjengelig — når det passer ham.

MINISTEREN

En del lunet?

VILBERT

En mann med Stemans formue har anledning til å følge sine luner.

MINISTEREN

Men en forhandler?

VILBERT

Vi talte om privatmannen, hr. minister.

MINISTEREN

Selvfølgelig. (Går et slag i værelset. Opremt.) En lykke i ulykken at doktor Steman har et menneske som Dem ved sin side, kjære venn. En besindig, nøytral mann, som . . .

VILBERT

De overvurderer også min betydning, hr. minister. Jeg har ikke engang kunnet avskaffe min svogers gamle hatt.

MINISTEREN

Nå — en gammel hatt på en rikmanns hode kan virke som en formildende omstendighet på hans menighet, Riis. Skulde Deres svoger derimot ha gamle fordommer, — tillat mig å trykke Deres hånd og takke for denne samtale.

VILBERT (reservert)

Som sagt — Steman og jeg er begge optatte menn. Min svoger er dessuten fremdeles på reise, såvidt jeg vet.

TJENEREN (i døren)

Doktor Steman ønsker å tale med ekspedisjonssjefen.

VILBERT

Be ham vente et øieblikk.

MINISTEREN (ler høit)

VILBERT

Fan.

MINISTEREN

Vi tre kunde jo danne et artig kollegium!

VILBERT

Hvis ministeren ikke ønsker å møte ham, kan De gå denne vei gjennom kontorene. (Åpner døren i bakgrunnen.)

MINISTEREN

Mig vilde det ikke genere — men kanskje ham og Dem, ekspedisjonssjef! (Slår Vilbert lett på skuldren og går ut, fulgt av Vilbert.)

VILBERT

kommer tilbake, setter sig ved skrivebordet, tender en cigarett. Ringer

TJENEREN

Hr. ekspedisjonssjef?

VILBERT

De kan la doktor Steman komme (skriver).

MARTIN

(i lys, vel brukt dagligdress, en gammel bløt hatt i hånden, mappe under armen
Han halter. Legger fra sig hatt og mappe idet han sier:)

Ja, her er jeg igjen, Vilbert.

VILBERT (reiser sig)

Allerede, Martin?

MARTIN

Omsider, Vilbert. (De håndhilser flyktig.) Statsråden er i utenriksministeriet. Så tenkte jeg, jeg kunde hilse på dig imens.

VILBERT

Har du hatt en god tur? Jeg traff Anja forleden dag; da hadde hun ikke hørt fra dig.

MARTIN

Nei — de fikk ikke telegrammet mitt tidsnok heller. Vognen var ikke på stasjonen, jeg måtte bruke

drosje utover igår kveld. Det ender vel med at telegrafen ikke tar private meddelelser i det hele tatt.

VILBERT

Slaget raser jo igjen.

MARTIN

Står omtrent på én flekk og raser, gutt. Det er fæle greier.

VILBERT

Men — du hadde kanskje ikke så meget imot å komme overraskende til gårds, heller?

MARTIN (ser på ham, går noen skritt)

Du — du er en merkelig snile, Vilbert! Når — når jeg har kunnet glemme, er det sgu besynderlig at du prøver å holde det friskt — hva'?

VILBERT

Nå — glemt? Du er ikke den mann som glemmer noget, Martin.

MARTIN

Jeg har ikke glemt at du og jeg engang stod hverandre nær, gutt. Jeg husket det iallfall, da jeg spurte etter dig der ute idag.

VILBERT

Ærlig talt, Martin, det har irritert mig en del at Anja ikke har hørt fra dig — ikke et eneste ord disse tre ukene. Hun har gått og ventet hver dag.

MARTIN

Har hun det? (Ler kort). Ja, hun har vel det! Hun har hørt fra mig gjennom mor. Jeg skrev et langt brev til mor den eneste dagen jeg hadde en stund for mig selv derover.

VILBERT

Anja og din mor er jo ikke helt ett. — Enda de bor i hus sammen.

MARTIN

Har Anja visst av annen mor siden hun var tolv år gammel? Kom ikke og fortell mig at Anja ikke holder av mor! Det tror jeg, jeg vet best!

VILBERT

Selvfølgelig vet du best.

MARTIN

Ja. Og at jeg denne gangen skrev til mor, var naturlig — når du hører at min morbror formidlet en del av underhandlingene for mig. Og hun har jo hele slekten sin derover; jeg bodde hos dem. Morbror Bernhard sitter dessuten i parlamentet,

VILBERT

Så?

MARTIN

Vilbert! Det er i orden!

VILBERT

Virkelig? Gikk de med på betingelsene?

MARTIN (peker på mappen)

Jeg har avtalen der — underskrevet, Vilbert!
Jeg har den med mig!

VILBERT

Underskrevet? Av dig?

MARTIN

Av dem selvfølgelig. Regjeringen har bare å ratifisere den. Det holdt hårdt — men denne gangen gikk det da! Mellem oss, Vilbert: Det er et stort parti derover som helst lot oss ryke nå! De er blitt kjei av vankelmotet vårt — og av alle krumspringene til regjeringen. Men de andre fikk overtaket til slutt . . .

VILBERT

Dine venner?

MARTIN

Venner? Faen heller! Vi har ikke flust med venner for øieblikket, gutt. Men — de har en rummelig bon sens derover — de ser nok på egen fordel, men opnår de den, ofrer de gjerne noget for andres beste også. Der finnes dem dér også, som skjønner at et nøitralt land er å ligne med en mann som ikke lenger har sine lemmers fulle bruk, men enda må kave for tilværelsen. Vilbert! Jeg gikk og drev i gatene halve natten, da det var i havn! Slik huserte gleden og lettelsen i mig, gutt!

VILBERT

Du har hellet med dig, Martin.

MARTIN

Har jeg?

VILBERT

Du har vært født til karrièren, du, kort og godt.

MARTIN

Nå sann. Jeg har da ellers hengt i

VILBERT

Det gjør andre også. Og — ja jeg overser ikke energien din og — og din berømte interesse for bøndenes ve og vel; men de derover vet sgu hvem du er: Martin Steman med et lite fedreland av et gods i ryggen. Med navn de har lest om i historien vår også, og til og med en mor som er en av deres egne. Kaller du ikke det hell, når du skal forhandle med en stormakt for et lite filleland? Fin er du å se på også — jeg går ut fra at du hadde en litt mindre folkelig dress på dig derover?

MARTIN

(har uvilkårlig lettet på den syke foten, så skuldrene er blitt like høie)

For noget fordømt sludder! Du vet lite om stormaktsmentaliteten hvis du tror de der borte kjenner til Dynegård — og gamle Morten Steman og hans meritter! Men — at jeg står med kjærlighet til jora vår og folkene i ryggen — og at den har gitt mig kraft til å gjøre alle disse turene og ikke la mig døive av de storsnutete karene derover, ja der er du nærmere sannheten, gutt!

VILBERT

Hadde du en god hjemreise?

MARTIN

Jeg sov ikke . . .

VILBERT

Ingen flyvere eller annet?

MARTIN

. . . jeg har omtrent ikke hatt blund på øinene, så det har gjort noget da, siden jeg reiste fra Dyne-gård. Men inatt, inatt sakk jeg til bonns med det samme jeg fikk hodet på puten. Og da jeg våknet imorges og husket at det var gjort — overstått — lykkes! Ja, jeg kunde hoppet bukk over stolene, slik jeg gjorde med Anja og dig i gamle dager når dere var oppe på gården, Vilbert, før . . . (han slår sig på det syke benet) Og — og da jeg så markene mine ligge der ute i sola og folkene i arbeid . . . Ja, jeg vet ikke hvad som tok mig mest: karene, som gikk farefritt, Vilbert, og røktet yrket sitt, sunde og hele — ikke lappet sammen og stablet på bena av kirurger! Eller havren i brisen, kornet som nikket til mig — som skal slippe å sulte lenger — som skal berge oss! Nå skal her bli gjødsel — og redskap — og sving på alle brukene, gutt! Maskiner og traktorer — og penger

VILBERT (peker mot gulvet)

Får håpe han der nede vil bli like lyrisk.

MARTIN

Lyrisk? Han skal få ta på realitetene, far! Og så rev han er, denne gangen! Men — hadde han

fått rå, så hadde vi vel enda vært like langt. (Hermer)
«Forsiktig, doktor Steman, små slag, føle dem på
tennene!»

VILBERT

Du har jo aldri vært nogen diplomat, Martin.
Og vi får vel innrømme at statsråden kan kunsten.
Så det var vel kanskje ikke så av veien om han mante
til

MARTIN

Til mistenksomhet!

VILBERT

Til forsiktighet. Den slags affærer er ømfintlige —
litt mer enn du kan hende vet.

MARTIN

Jeg skal si dig en ting, som jeg vet, Vilbert. Dess
ømfintligere en sak er, dess klokere er ærlighet. For-
handlinger registrerer unøiaktighet sikkert som seis-
mografen, gutt! Og derfor la jeg alle kortene på
bordet med det samme, i første møtet, denne gangen!
De forrige reisene mine blev resultatløse, eller så
bortimot da. Jeg satt der med hodet fullt av instruks-
ser fra ham og de andre — jeg var ikke mig selv,
gutt, jeg var dem! Jeg var som hesten, når han går
steil og med krum hals, for de har satt opholdstøile
på'n. Denne gangen gav jeg døden i seletøiet! Jeg
la frem mitt mandat . . .

VILBERT

Du hadde det skriftlig?

MARTIN

Skriftlig? Det vet du fan så godt, at han ikke gir fra sig noget skriftlig før det står om livet! Men jeg har vært skriftlig, jeg har bekreftet alle konferansene våre, telefonsamtalene også — ja, du har vel hele bunken i ditt forvar, antar jeg?

VILBERT

Du har vært sterk i pennen, ja, disse årene.

MARTIN

Så jeg har iallfall mitt på det tørre! Og nå sa jeg ifra derover — jeg la ikke skjul på hvor langt mitt mandat strakk sig, og ikke på hvor meget vondt blod denne hemmelighets-holdelsen til regjeringen har satt heller, og ikke bare her hjemme.

VILBERT

Det sa du?

MARTIN (nikker)

Og jeg sa, at får vi ikke avtalen i stand nå, så det kan bli slutt på uro og usikkerhet både blandt bønder og forretningsfolk, så kan ingen garantere følgene. Jeg kom med betingelsene og forlangte at kontrakten skulde være bindende så lenge krigen varer. Og det er de gått med på.

VILBERT

På betingelsene også?

MARTIN

Med uvesentlige forandringer. Det får du se av

papirene. Men så lenge krigen varer, gutt. Og vi får kullene også.

VILBERT

Ja, det er jo temmelig avgjørende

MARTIN

Du — du kunde kanskje gratulere mig, hvad?

VILBERT

Det har jeg jo gjort.

MARTIN

Så? Da må jeg ha fått feil på hørslen også!

VILBERT

Jeg lykkønsket dig med ditt hell. Og jeg kan jo legge til at jeg beundrer ditt mot. Du er ikke redd for å ta en risiko.

MARTIN

Ingen kan kalle sig mann gjør han ikke det. Men denne gangen var det jo ingen risiko. For to år siden, ja — da jeg gikk god for hele opkjøpet. Det var risiko. Iår . . .

VILBERT

De høie prisene du opnådde dengang, de har nå vært med på å skape vanskeligheter siden.

MARTIN

Det vet jeg like godt som du. Men den gangen var det panikk-kjøp — og folk her hjemme vilde ha

sin egen vekt i gull! Krigen var for fersk. De var galne.

VILBERT

Noget skal man vel ha igjen for å være nøytral!

MARTIN

Ja — hvad blir det vi får igjen for det, Vilbert? Det spekulerer jeg på hver dag, gutt! Og de tankene river mig snart i sund! Enda jeg vet, ja vet det hardere for hver ny bulletin fra slagmarken, at heller enn å la sitt folk lemleste får en tale alt som ikke går på æren løs. Men siden, siden gutt? Når det er slutt og over? Hvad hender det med oss da? Med oss som ikke spanderte liket vårt, men tjente topppris på de andres? Vil det slå innover? Vil det komme mannfolk til verden herefter, her?

VILBERT

Den slags spekulasjoner er jo bare tidsspille.

MARTIN

Ja. De er gagnløse. Skal en være nøytral, så får en bare tenke på landet sitt, folket. Du har rett. Gå med skylapper; berge det uskadte gjennom, så langt ens krefter rekker. Og ta den eneste risikoen en kan ta: holde sig rak, gutt! Enten det er den ene eller den annen eller hjemmefaen sjøl, som vil ha en i kne! Og — denne gangen er det iallfall en fair og skvær avtale vi har gjort! Vi får det vi trenger, de får sitt. Det er sund forretning, og det skal vi bønder medgi, det skal jeg være mann for. Kjøbmennene får handelsministeren greie. Men det siste året har nå tært på griskheten deres da!

VILBERT (tar telefonen som ringer)

Hallo. — Javel. — (Noterer på blokken) Nei, jeg er op-
tatt for øieblikket. Om ti minutter. Javel. — (Legger
på røret).

MARTIN (ser på klokken)

Det er pokker den fyren ikke kan være til stede
i kontortiden. Nå sitter vel Anja og venter.

VILBERT

Fulgte Anja med dig inn?

MARTIN

Hun skulde prøve en kjole.

VILBERT

Hvad sier Anja da?

MARTIN

Hvad hun sier . . . ?

VILBERT

Til at du kommer hjem som seierherre.

MARTIN

Det vet hun foreløbig ingen ting om.

VILBERT

Du har ikke fortalt henne det?

MARTIN

Hun har ikke spurt. Og — jeg kom hjem klok-
ken ett inatt, har du hørt — til en sovende gård.

VILBERT

Nå, dere har vel spist frokost sammen? Og altså kjørt til byen sammen?

MARTIN

Du har fått det med å — å optre som din søsters advokat i det siste. Det klær dig så måtelig, gutt.

VILBERT

Selv Anja har kanskje krav på en forsvarer, Martin. Og hun har mig. Hun står dessverre ikke helt alene.

MARTIN

Du tillater dig en tone, gutt . . .

VILBERT

Jeg er ingen gutt. Ingen gutt lenger for dig. Legg bort det ordet.

MARTIN

Å — du var såpass gutt, Vilbert, da vi to begynte, at du får finne dig i det henger litt igjen hos mig. Jeg var vel mer enn en halv gang så gammel som dig, da —

VILBERT

Da du tilbød å betale min utdannelse.

MARTIN

Da du og Anja blev alene i verden, tenkte jeg si.

VILBERT

Det kommer jo ut på ett. Anja tok dere op på

gården, jeg kom på kostskolen — vi var i din kost begge to. Men det er vi ikke lenger.

MARTIN (ler litt)

Nå — Anja

VILBERT

Anja er din hustru ja. Men det er vel ikke bare én som yder i et slikt forhold i syv år?

MARTIN

Hold Anja utenfor!

VILBERT

Og jeg har betalt dig utleggene dine tilbake. Den dagen for to måneder siden, da jeg kunde sende dig det siste, da blev jeg fri mann.

MARTIN

Det har du sagt mig før. Og jeg nektet ikke å ta imot denne tilbakebetalingen, som jeg ikke krevde og ikke trengte heller, av den grunn. Å være fri mann, det unner jeg alle som kan bli det.

VILBERT

Du tar feil. Du liker tvert imot å gå der og tro du har vært Anjas og mitt forsyn — vår skjebne. At det er du som har skapt vår tilværelse.

MARTIN

Hvor tar du slikt fra, Vilbert?

VILBERT

Fra dig selv. Det er i alt du sier og gjør. I tonen din, i vesnet ditt. Ovenfra og nedover. Det gjør godt å få sagt det engang!

MARTIN

Ovenfra og nedover? Jeg? (retter sig så skuldrene blir like høie).

VILBERT

Ja, og du vet ikke av det engang! Du har det givendes, som du har fått godset ditt og formuen givendes. Men jeg skal si dig noget — noget nytt for dig, Martin Steman. Anja og jeg — Anja og jeg har ikke dig å takke for oss selv. Jeg hadde kanskje ikke sittet her, ikke akkurat her, hvis ikke du hadde fått mig inn på denne banen. Men jeg hadde ikke gått i gartnerlære — jeg hadde ikke dyrket blomster til bordet ditt som far — selv om du hadde slått hånden av mig! Jeg var ikke stor gutten før jeg visste, at lønsslave som far, det blev ikke mig, det! Og Anja — Anja var vakker nok, og klok nok, før dere fikk gjort henne til en Steman. Anja hadde fremtid hun som jeg — du eller andre kunde hverken gi oss den eller ta den fra oss!

MARTIN

Så det er dette du har gått og gjemt på, bak kulden, disse siste årene.

VILBERT

Vi har ikke vært på tomannshånd på aldri så lenge. Med dig samtaler en ikke heller — man taler i høiden om dig.

MARTIN

Snakker — snakker jeg så meget om mig selv, Vilbert?

VILBERT

Ja, snakker du om annet?

MARTIN

Om mitt — det kan være. Men — mitt har jo vært ditt, og de fleste andres, disse siste årene . . .

VILBERT

Ja. Iallfall i dine tanker.

MARTIN ser lenge på ham.

VILBERT

Du står og opdager mig?

MARTIN

Hvordan er du blitt så bitter?

VILBERT

Det kunde jo tenkes andre folk også har et liv, et aldri så lite, ved siden av ditt. Din kone for eksempel.

MARTIN

Jeg har sagt dig at du skal . . . (får en tanke, brått) Beklager Anja sig til dig, Vilbert?

VILBERT

Da kjenner du henne dårlig. Og det gjør du også naturligvis.

MARTIN

Nå —. Et menneske en har kjent i femogtyve år, siden hun lå i voggen! Men — nei, du har rett. Jeg kjente henne ikke. Jeg var godtroende som alle mannfolk.

VILBERT

Som alle rikfolk mener du.

MARTIN

Så har jeg i hvert fall betalt også, Vilbert — som vi rike må (ler bittert).

VILBERT

Du tar feil igjen. Det er hun som «betaler».

MARTIN (i voldsomt utbrudd)

Jeg har beholdt henne i mitt hus. Jeg har ikke nevnt det siden! Det er du som aldri holder op å bebreide mig at din søster har vært mig utro! Jeg har ikke nevnt det til min mor engang!

VILBERT

Virkelig?

MARTIN

Hun vet intet — hun vet ikke bedre enn at det er som det alltid har vært mellom Anja og mig.

VILBERT

Godt gjort av Anja.

MARTIN

Godt gjort av Anja? Er du ved dine fulle fem?

VILBERT

Og det beviser ellers bare at en mor er énøid.

MARTIN

Det beviser at hun er uten svik. At hun er en troende. Og det skal hun få bli ved å være så lenge jeg lever. Hva fan har du med å legge dig op i mig og mitt?

VILBERT

Det har jeg sagt dig. Anja har én til foruten dig, Heldigvis, hører du!

MARTIN

Anja har hvem hun lyster. Jeg er på det rene med det.

VILBERT

Men om sin mann vet hun mindre enn departementet her! Når kommer han hjem? Vet ikke. Hvor er han? Vet ikke. Hun ser i avisene du har holdt et foredrag. Eller hun får vite det av sin svigermor. Synes du det er forsvarlig omgang med en som bærer navnet ditt? Fremmede kan fortelle henne nytt om dig. I forrige uke var hun hos den amerikanske minister

MARTIN

Var hun i den amerikanske legasjon? Det er nytt for mig. Du forteller mig det. Din søster har like liten interesse av å betro mig sine opplevelser som hun har av å spørre efter mine.

VILBERT

Ja. Anja har lukket sig igjen.

MARTIN (går heftig omkring)

Engang falt det mig naturlig å plage henne med snakk. Det gjør det ikke lenger. Jeg følger min natur.

VILBERT

Det har du jo alltid gjort.

MARTIN

Ja. Derfor vet dere hvor dere har mig. Enten det behager dig eller ikke, Vilbert.

VILBERT

Idag har jeg fulgt min. Du protesterer temmelig tydelig. Og da Anja fulgte sin, blev du ferdig med henne. Er det en lov for dig og en annen for oss andre? (Telefonen ringer, han tar den) Hallo — Ja, jeg er ledig om et øieblikk. — Så? — Det er godt. Meld doktor Steman. (Legger bort røret). Statsråden er kommet.

MARTIN

(står litt. Går bort og tar hatt og mappe.)

Sånn gikk det.

VILBERT

En gang måtte vi to snakke ut.

MARTIN

Jeg kom hit sgu for å snakke ut, jeg også. Men ikke om familieanliggender.

VILBERT

Er du viss på det? Du har hele din morsslekt derover. Din morbror er til og med parlamentsmedlem, var det ikke så? Kornet på gården din takker dig for det skal få hjelp. Du slåss med slekten din for slekten — er det annet du gjør?

MARTIN

Kanskje litt annet, Vilbert, om du hadde latt mig komme til orde. (Ser ned. Ler litt). Jeg gikk hit og tenkte jeg skulde få et lite fakkeltog. Så møtte jeg bare en gategutt som pep.

VILBERT

Du får nok fakkeltoget ditt på Dynegård. Vi gategutter sitter ikke i festkomiteen.

MARTIN

Nei heldigvis. (I ordrestone). Vil du telefonere til Anja. Hun skulde vente mig på Ritz. Si jeg er forsinket.

VILBERT (uvilkårlig i lystrestone)

Javel.

MARTIN

Go'morn, Vilbert.

VILBERT

Go'morn, Martin. (Da han blir alene, ringer han heftig på huselefonen) Hallo? Hallo! Gi mig statsråden! — Hallo. — Det er Riis, hr. statsråd. Doktor Steman er på vei ned til statsråden. — Ja. Igår aftes. — Ja, han sier det er i orden. — Nei, ikke betingelsene i sin helhet.

Hr. statsråd — minister Schøntag har søkt statsråden. Jeg har hatt en konferanse med ham. Han er à jour. — Ja, de er godt underrettet! — Han var adskillig oprørt. — Ja. Han nevnte til og med represalier. — Nei naturligvis. — Nei, regjeringen har jo ikke undertegnet, hr. statsråd. — Betingelsene med uvesentlige forandringer, sa han. Altså ikke i den nuværende tekst. — Ja, selvfølgelig. Regjeringen står fremdeles fritt. — Doktor Steman er jo vant til å handle på egen hånd. — Ja, jeg mener det. Fremholde vanskelighetene. — Ja. — Minister Schøntag ber statsråden om en konferanse (ser på klokken) klokken to. — Skal skje. Jeg kommer så snart jeg får beskjed. — Ja, ministeren var indignert. — Som en seierherre, hr. statsråd! — Sikkert, sikkert, hr. statsråd! — Ja, øieblikkelig, så snart statsråden er ledig! — Vel! (legger bort røret. Stryker sig over ansiktet. Tender en cigarett. Ringer).

TJENEREN

Hr. ekspedisjonssjef.

VILBERT

Vil De telefonere til Ritz hotell og be dem underrette fru Steman at hennes mann henter henne — (ser på klokken) om en halv time. Handelsstandens formann kan komme.

II AKT

En stue på Dynegård. Rikt og solid møblert: Dype engelske stoler, kamin, bokhyller, en stor frittstående sofa, bilder på veggen. I bakgrunnen et bredt vindu ut til flatt land og høi himmel. Det er midtsommer.

ANJA

(sommerklædd. Kommer inn med en katt på armen. Ser sig om)

Jeg trodde han gikk hit inn jeg, pus (går litt op og ned og leker sig med katten). Men han er glad for om han ikke er glad i oss, ser du, pus Og så er han så brun og pen, pusi (gjemmer ansiktet ned mot katten).

JOHNSTONE

gammel tjener i livré kommer inn fra høire med kaffestell og kopper på et brett. Setter fra sig på et lavt bord foran kaminen

ANJA

Men hvorfor har De ikke tatt de nye koppene som jeg sa, Johnstone?

JOHNSTONE (taler litt gebrokkent)

Det er ikke kaffekopper, frue.

ANJA

Er det ikke kaffekopper? Jeg har kjøpt dem til kaffen.

JOHNSTONE

Sjokolade og buljong serveres i tykke kopper. Kaffe og te krever porselen.

ANJA

For no' tøv. Ta med Dem ut de derre og bytt dem med de andre.

JOHNSTONE

Godseieren syntes allerede som gutt ikke om å drikke av fajanse.

ANJA

Gjorde han ikke det? Ja, la dem stå da. Men det er iallfall en kopp for meget.

JOHNSTONE

Jeg tenkte min frue måskje kom ned til kaffen.

ANJA

Ta med Dem den tredje koppen ut. (Går fra ham og leker med katten.)

JOHNSTONE

(ordner på bordet, setter alle tre koppene sirlig på plass. Går med det tomme brettet, stanser ved døren)

Skal jeg ta med mig katten ut, frue?

ANJA (med ryggen til)

Nei, det skal De ikke. Si til doktoren at kaffen er her. Hvor er han?

JOHNSTONE

Godseieren telefonerer inne på kontoret. (Bukker til Anjas rygg og går ut.)

ANJA

(frem til bordet, ser de tre koppene. Tramper i gulvet, halvt på gråten)

Å, den fyren. Å, så uforskammet

MARTIN

(inn fra høire, med en cigar i munnen)

For et vær. (Går til veggen og ringer) Nå gror det som i et drivhus.

JOHNSTONE i døren

MARTIN

Vil De ta ut katten, Johnstone.

JOHNSTONE

Fruen

ANJA (rekker ham katten)

Der.

JOHNSTONE tar katten og går ut med den.

ANJA (skjenker kaffe i koppene)

Værsego, Martin.

MARTIN

Det var en god omelett, førsterangs.

ANJA

Ja, den nye kokken er visst flink.

MARTIN

Får håpe vi beholder ham en stund da.

ANJA

Det bestemmer Johnstone.

MARTIN

Det kunde være på tide du begynte å bestemme.

ANJA

Johnstone tyranniserer de andre tjenerne.

MARTIN

Regjerer han over dem, så regjerer han jo over dig også, Anja, indirekte.

ANJA

Jeg regjerer jo i det hele tatt ikke, Martin.

MARTIN

Nei. Og det er galt av dig.

Stillhet.

ANJA

(tender en cigarett, røker og drikker kaffen stående, lenet mot kaminen)

Martin — kunde det ikke gå an å la Johnstone slutte og gi ham pensjon nå? Han er da over sytti år. Og nå er det et værelse ledig hjemme — (forvirret) De har fått et rum ledig i gartnerboligen, siden sønnen reiste.

MARTIN

Mor kan vanskelig undvære Johnstone. Og han gjør jo arbeidet sitt upåklagelig.

ANJA

Han er begynt å skjelve på hendene.

MARTIN

Det er krigen. Han får skjelve litt mer først. Mor vilde komme til å savne den daglige småpratene med ham på sitt eget sprog.

ANJA

Ja, hun vil kanskje det

MARTIN

Krigen har gjort henne også eldre med mange år.

ANJA

Uff ja.

MARTIN

Du — du har — godhet for mor, Anja?

ANJA (ler)

Nå har jeg aldri hørt så rart et spørsmål! Godhet!!

MARTIN

Nei, du kan ha rett i det, men — hun er jo ikke din mor.

ANJA

Nei. Men hun er din, Martin.

Stillhet.

MARTIN

Er du ikke blitt tynnere?

ANJA (frem på gulvet)

Ser du det?

MARTIN

Det er kanskje bare kjolen.

ANJA

Neida! Jeg har tatt av to kilo — (mot ham, sky). Løft på mig, skal du kjenne.

MARTIN

gjør det, brydd og hurtig. Går fra henne.

ANJA

Var jeg ikke blitt lett?

MARTIN (med ryggen til)

Jeg husker det ikke så nøie.

ANJA

Nei, for det er over to år siden du gjorde det sist.

Stillhet.

ANJA

Jeg hørte du plystret da du stod op imorges.

MARTIN

Solen skinte.

ANJA

Ja. Og det lyktes for dig derover, sier mor?

MARTIN

Ja.

ANJA

Hvordan kjentes det, Martin?

MARTIN

Hvordan det kjentes? Godt.

ANJA

Som når en kreditor gjør sin plikt og betaler?

MARTIN (forundret)

Du mener til mig?

ANJA

Ja. Jeg mente dig.

Hun blir stående med nedslåtte øine. MARTIN ser et øieblikk skarpt og oppmerksomt på henne. Tar et langt drag av cigaren og går nogen skritt.

ANJA

Dette er den nye kjolen min.

MARTIN

Og du har vært i middag i den amerikanske legasjon, hører jeg?

ANJA

Ja — har du truffet ham?

MARTIN

Din bror fortalte det. Hvem «han»?

ANJA (forvirret)

Nei — jeg mente ministeren. Eller den nye legasjonsråden.

MARTIN

Har de fått ny legasjonssekretær?

ANJA

En fra Boston. Han fortalte så meget rart fra mobiliseringen der borte.

MARTIN

Det var jo morsomt for dig.

ANJA

Og han hadde sånn yndig kone. De er nygifte.

MARTIN

Den er pen den nye kjolen din.

ANJA

Nå hører jeg mor i trappen — nå kommer hun ned. (Går mot døren.)

MARTIN

Hvorfor går du?

ANJA

Jeg skal inn og bytte på mig. — Jeg skal ut — og få av mig en halv kilo til! (Går.)

MARTIN

står og ser efter henne. Stryker sig over ansiktet.

FRU STEMAN

(i syttiårsalderen. Elegant klædd. Taler litt gebrokkent)

Godmorgen igjen, min gutt. Er ikke Anja her inne?

MARTIN

Hun gikk nettop. Skulde ut og ri, eller hvad det var. (Drar frem en stol til moren, hjelper henne til sæte.)

FRU STEMAN

Jeg hørte dere snakke her nede. Så skjønte jeg dere var ferdig med lunsjen. Så tenkte jeg jeg kunde få vite litt mer, før du gikk ut på jordene. Jeg har jo næsten ikke fått talt med dig, min gutt.

MARTIN

Når en har vært så lenge borte, er det meget å se efter, mor.

FRU STEMAN

Det forstår jeg, kjære.

MARTIN

Men kan du forstå at jeg ikke hører noget fra departementet, mor? Nå er det over to døgn siden jeg kom hjem. To dager siden jeg talte med statsråden. Han sa han skulde telefonere til mig så snart han hadde fått underrettet de andre. Så skulde vi ha et møte og få det i orden.

FRU STEMAN

To dager er ingen tid for et departement, kjære.

MARTIN

Men det haster! De derover er utålmodige, de vil ha en ende på det.

FRU STEMAN

De arme.

MARTIN

Vi trenger også en avgjørelse og trygge forhold. Hva venter de etter? Jeg begriper det ikke.

FRU STEMAN

Jeg begriper det godt. Det er krigen, kjære. Det hender så meget fryktelig hver dag — du er ikke den eneste som har krav på deres opmerksomhet, Martin.

MARTIN

Men jeg er den viktigste! Der foreligger intet, intet viktigere idag her hjemme enn å få denne avtalen i orden. Og den er det jeg som har skaffet dem. Ja, jeg snakker ikke om mig selv direkte — det skjønner du vel?

FRU STEMAN

Hvorfor skulde ikke du snakke om dig selv, Martin?

MARTIN

Fordi det vilde være — vilde virke — komisk.

FRU STEMAN (smiler)

Komisk! Hvad skulde vi ellers snakke om her i huset? Martin, vet du hvad jeg lå og tenkte på i natt?

MARTIN

Du skulde sove om natten, mor.

FRU STEMAN

Hvordan kan jeg sove? Når alle våre gutter ligger der ute på slagmarken og — og stønner i smerter — og — og dør — alene. Når — når det blir stille — når vi har seiret, da kanskje. Nei, nei, jeg vil ikke sove, jeg vil det ikke engang! Jeg ligger og tenker på dig og på dem.

MARTIN

Det er litt forskjell

FRU STEMAN

Ja, Gud være lovet. Men også du, — min gutt! Inatt — inatt mintes jeg det året, det fryktelige året, da du hadde din dagseng der borte (peker mot det store vinduet), da du lå der og så ut, og våren kom, og sommeren kom, og enda visste vi ikke om ditt ben kunde bli friskt og komme til å bære dig mer.

MARTIN

(retter sig så skuldrene blir like høie)

Det gikk jo nogenlunde, mor.

FRU STEMAN

Ja, du blev som før —

4 — Nini Roll Anker.

MARTIN ler litt

FRU STEMAN

Og det annet du ønsket, det skjedde også. Du fikk vår lille Anja.

MARTIN

En fabler sammen så meget, når en ligger syk og ufør.

FRU STEMAN

Og du fikk styre din fedrene gård. Men det var ikke det jeg tenkte på inatt. Jeg husket den sommerdagen, Martin, da lægene ennå ikke kunde love oss at lamheten vilde svinne. Da de var gått, lå du stille og så på skyene, som drev. Da du endelig sa noget — kan du huske hvad du sa da, min gutt?

MARTIN

Jeg tenker ikke mer på den tiden.

FRU STEMAN

Nei, sånn er vi mennesker! Når vi får våre ønsker opfylt, takker vi ikke Herren.

MARTIN

Jeg har takket meget for Anja.

FRU STEMAN

Jeg tenkte ikke på henne. Jeg tenkte på det store — det store som nå er skjedd. Du sa — og øinene dine var så mørke av angst da du sa det: Bare det blir bruk for mig allikevel, mor.

MARTIN (går et slag over gulvet, sier stille :

Ja! Ja, jeg husker det! Jeg lå og tenkte: Det kan komme en opgave, selv til en krøpling kan den komme! Men så hadde jeg jo ingen talenter. Jeg kan bare handle, jeg.

FRU STEMAN

Det er det største! «Hjelp gutten til å få en karakter, Nancy» — det var din fars siste ord til mig.

MARTIN

Sa far det?

FRU STEMAN

Talent — ja, det er en skjønn ting. Det er en himmelgave — fra himmelen, men en g a v e. Karakter, det gir vi oss selv, gutt. Den koster. (Ler litt) Derfor er den så sjelden også.

MARTIN (borte i sitt)

Beviset — beviset for at det krevdes noget av mig — for at jeg ikke var en overflødig her på jora Og det var ikke bare dengangen der borte, at jeg lengtes efter bud. Siden også — og aldri sterkere enn disse siste årene. Visshet for at jeg — at jeg greide påkjenningen — stod (smiler) på begge bena — det var den jeg vilde ha!

FRU STEMAN

Du har da hatt mange «bud» siden dengangen, min gutt!

MARTIN

Ikke så det klang i mig, mor! Innenifra også! Små napp i ermet, ja: kom hit, hjelp oss litt, Steman. Puslerier Men så kom det. Iår kom det. Jeg kjente det, da jeg var derover dennegangen — jeg var ikke — var ikke avvæbnet lenger. Jeg var ute og sloss, jeg også — for å berge landet mitt for angrep — ja, kan hende for selve krigen. Det gjaldt tilværelsen; og min egen var blitt alles . . . Ja slik kjente jeg det.

FRU STEMAN

Så er det. Som jeg selv har følt det, Martin.

MARTIN

Vet du hvad jeg oplevde, mor? En dag derover? Jeg stod en dag foran et lokale og så noen lastebiler bli tømt, på fortauet. Lasten var menn. Invalider — krøplinger som blev kjørt frem, bil på bil. De skulde inn og forlystes med ett eller annet der inne. Kom vel fra hospitalene og sykehjemmene. Bybud tok imot dem. For de hadde ikke ben.

FRU STEMAN gjemmer ansiktet og ynker sig

MARTIN

Ja, mor, er noget offer for stort for å undgå det? En og annen hinket inn selv, på krykker. Men de fleste — de fleste blev lempet over på bybudene, — på ryggen av dem; benstumpene stod ut i lufta over skuldrene på bybudet. Og enda smilte karene — smilte til oss, som stod og skalv.

FRU STEMAN

Å Martin, Martin!

MARTIN (for sig selv)

Ramt til ukjennelighet Og enda et fryktløst smil. Kan nogen bli menneske på det også?

FRU STEMAN (retter sig op)

Det er mitt folk.

MARTIN

Det er vel alle folk, mor, når de er menn, hvad?

FRU STEMAN

Og ellers, Martin — hjemme hos Bernhard?

MARTIN

Det samme, mor.

FRU STEMAN

Nevnte han guttene?

MARTIN

Den første dagen. De lot sig slå ihjel for det de syntes var rett, sa han. Jeg gav dem til mitt land, sa han. Siden nevnte han dem ikke.

FRU STEMAN

Donald og lille Tom . . .

MARTIN

Ja, du har et sterkt land.

FRU STEMAN

Vi har alltid vært lojale. Det er styrken.

MARTIN

Kanskje, mor. Lojal mot galskapen også?

FRU STEMAN

Gud dømme dem som slapp det løs! De menige er uten skyld.

MARTIN

Det kan være skyld i det å bøie sig — i det å lystre også, mor.

FRU STEMAN

Det sier du, Martin?

MARTIN

Nei, jeg sier det ikke. Men jeg tenker det somme tider. Det er for sent å si noget. Nå må en mann være lojal. Du har rett.

ANJA

(inn fra høire. Klædd i overalls med et tørklæ bundet om hodet)

Goddag, mor. Dere ser så alvorlige ut?

FRU STEMAN

Vi snakker om krigen, lille Anja.

ANJA

At dere orker!

MARTIN

Har du klædd dig ut?

ANJA

For moro skyld.

FRU STEMAN

Men vet du ikke at Anja styrer med meieriet, Martin?

MARTIN

Jeg vet ingenting. Meieriet?

FRU STEMAN

Meiersken blev jo syk. Så tok Anja det på sig.

ANJA

Jeg hadde lyst til å bli tynnere. Spannene er så grusomt tunge at . . .

FRU STEMAN

Din lille løgner! Du vilde glede Martin, vilde du!

JOHNSTONE (inn med to kort på et sølvbrett)

De to herrer venter i forstuen.

MARTIN (tar kortene)

Statsråden. Og Vilbert. Hva betyr det? (går ut foran Johnstone).

ANJA

Fy, mor, hvorfor sa du det?

FRU STEMAN

Statsråden? Hva kan det være? Hjelp mig op, Anja.

ANJA (gjør det. Fru Steman går mot venstre)

Vil du gå gjennom havestuen?

FRU STEMAN

Jeg vil ikke møte dem. Nei, jeg går ikke. Jeg vil sitte der inne og vente. La døren stå åpen. Jeg vil høre hvad det er

Begge går ut til venstre; døren blir stående halvåpen efter dem.

STATSRÅDEN, VILBERT og MARTIN inn fra høire.

STATSRÅDEN

Det var en vakker stue!

MARTIN

Ja — det er første gang jeg har den ære å se statsråden her ute . . .

STATSRÅDEN

Været var fristende, min kjære Steman. Da ekspedisjonssjefen foreslo vi skulde kjøre hit ut istedenfor å kalle Dem inn, fant jeg ideen utmerket. Jeg har ikke sett annet enn gatene fra mitt hjem til departementet på uker.

MARTIN

Og de andre herrer?

VILBERT

Statsråden vil ha en privat samtale med dig, Martin.

MARTIN

Nå så. Det gjelder kanskje ikke avtalen engang?

STATSRÅDEN

Det gjelder avtalen, min kjære Steman. Om vi satte oss?

MARTIN

Undskyld! Vil statsråden sitte her? Eller der borte?

STATSRÅDEN

Jeg tror vi setter oss med ryggen til den herlige utsikt, hvad, Riis? Så distraheres vi ikke.

MARTIN

Vil De ha en cigar, statsråd?

STATSRÅDEN

Jeg takker. Men jeg venter heller litt, doktor Steman. Senere, som belønning, takk.

MARTIN

Du, Vilbert?

VILBERT

Jeg tar en cigarett (forsyner sig av en eske på bordet.)

De setter sig. Liten stillhet.

STATSRÅDEN

Saken er den — er den, min kjære Steman, at ekspedisjonssjefen og jeg har gjennomgått dokumentene

MARTIN

Javel?

STATSRÅDEN

— meget omhyggelig. Og atter overveiet situasjonen. Meget omhyggelig.

MARTIN

Det har vi jo gjort alle sammen, de siste tolv månedene.

STATSRÅDEN

Det er så, det er så. Men det er også nødvendig med en situasjon som stadig forandrer sig.

MARTIN

Er det skjedd noget siden jeg sist talte med statsråden?

STATSRÅDEN

Det vil jeg ikke nettop si. Frasett at det jo daglig foregår ting, uventede ting. Man kan aldri være forutseende nok, kjære Steman. Ikke la sig overrumple av begivenhetene, det er knuten. Små slag, små slag, så risikerer man ikke ubehagelige overraskelser.

MARTIN

Hvis vi fremdeles snakker om avtalen

VILBERT

Det gjør vi selvfølgelig, Martin.

MARTIN

Ja, jeg visste sgu ikke. — Så må der iallfall nå slås et slag, hr. statsråd — og et temmelig stort!

STATSRÅDEN

Enig, Steman, enig. Men hvorledes? Og mot hvem? Det er spørsmålet — det meget vanskelige spørsmål.

MARTIN

Hvorledes? Og mot hvem? Men avtalen er i orden, statsråd!

STATSRÅDEN

Både ja og nei — i orden og ikke i orden, kjære doktor. Visstnok er saken ved Deres energi og —.

MARTIN

Vi snakker ikke om mig, hr. statsråd!

STATSRÅDEN

. . . bragt et skritt videre —

MARTIN

Et skritt! Men —

STATSRÅDEN

Et meget respektabelt skritt, det er så. Henimot målet, visselig, men —

MARTIN

Frem — frem til målet, helt frem, mann!

STATSRÅDEN

Nå — såvidt Riis og jeg har kunnet se, har de ikke antatt våre betingelser uavkortet?

MARTIN

Visst har de antatt dem! Hvad? Det fremgår da av papirene?

VILBERT

Det er adskillige tilføyelser — krav om lempninger, Martin.

MARTIN

Småtteri! De ønsker betalingsvilkårene efter en litt annen rate. De vil ha varen i større leveranser. Hvad har det å si? Avtalen er i orden, hr. statsråd, som jeg hadde den ære å meddele Dem for to dager siden. Den mangler ratifikasjon, den mangler regjeringens underskrift. Annet mangler den ikke!

VILBERT

En nokså vesentlig ting.

Martin *(reiser sig)*

Hvad betyr dette?

STATSRÅDEN

Det betyr at vi, ekspedisjonssjefen og jeg, ønsker å diskutere saken med Dem i all ro, i all vennskapelighet, min kjære Steman. Jeg fant det mest hensynsfullt på denne måte —

MARTIN

Hvad er skjedd siden sist? Her ligger noget under!

STATSRÅDEN

Det er intet skjedd — utenfor hvad der daglig skjer i et departement i disse tider, doktor Steman. Regjeringen har hatt en konferanse i sakens anledning.

MARTIN

Uten mig?

VILBERT

Du har jo ikke noget departement, ikke ennå, Martin!

STATSRÅDEN

Og — og vi kom til det resultat, at vi under den nuværende situasjon, som stadig forandrer sig som sagt — at vi av forskjellige hensyn — ikke drister oss til å gå med på en avtale, som binder vårt land for så lang tid fremover — for en muligens så lang tid.

MARTIN (stirrer på ham, langsomt)

Regjeringen — kan — ikke — gå — med — på — avtalen?

STATSRÅDEN

Ikke foreløbig, min kjære doktor, ikke foreløbig. Men vi er fremdeles åpen for forhandlinger.

MARTIN (ler, ler voldsommere)

Det er storartet! Det er himmelgodt! En regjering, som gir en mann mandat som forhandler — som opnår det resultat den overfor mig har forpliktet sig til å godta — en fedrelandsbekymret regjering, som omsider kan bli kvitt sine bekymringer for fedrelandet! Og så — så bakker den ut i siste øieblikk! Og — og landets velferd? — Og — og dens egen prestisje! Og — og forhandleren? Hvad han?

STATSRÅDEN (til Vilbert)

Hvorledes forholder det sig med doktor Stemans mandat?

VILBERT

Doktor Stemans misjon har vært av privat karakter, hr. statsråd. Det foreligger intet skriftlig — som jeg også har tillatt mig å presisere overfor doktor Steman.

STATSRÅDEN (nikker)

Vi regjerer et nøytralt land. Å opprettholde en strikt nøytralitet er vår viktigste oppgave, Steman. For denne store oppgave må dessverre de mindre vike.

MARTIN (vekk fra dem, i opprør)

Ja, det er deres oppgave, deres eneste forbannede oppgave! Hva betyr æren? Hva veier hederlighet — og hensyn — og ordholdenhet? Som rotter sitter de i hullet og værer og noterer vindretningen og vifter med hvit klut i øst og vest! Fy fan skinn! Fy fan skinn! (spytter).

STATSRÅDEN

Nøytralitet krever offer, Steman.

MARTIN

Kan man ofre redeligheten? Hva? Kan man det?

STATSRÅDEN

Der gis tilfelle — krigen avler dem, doktor Steman — da det er nødvendig for et lite land å bære de store ydmykelser, for landets egen frelses skyld.

MARTIN

Ydmykelses, ja, fra den annen kant! Men innenfra! Gjøre sig til kjeltring godvillig?

STATSRÅDEN

I denne tid hender det meget sjelden at vi gjør noget godvillig, Steman. Det ligger dessverre i situasjonen.

MARTIN

Da kan jeg si de herrer, at jeg, jeg lar mig ikke gjøre til kjeltring godvillig!

VILBERT

Om du satte dig ned, Martin? Om du prøvde . . .

MARTIN

Jeg setter mig ikke ned. Jeg sitter develen gale ikke i kompani med slike folk! Og — og de derover da? De eneste som kan levere oss det vi trenger — det landet så bitterlig har bruk for! Og som er villig til å være våre kjøpere — istedenfor bare å stenge all tilførsel til denne jordlappen vi bor på — det de selvfølgelig gjør, svikter vi avtalen nu!

STATSRÅDEN (uroilig)

Nei, nei — det er en eventualitet vi ikke må risikere! Vi må fremdeles forhandle, forhandle, mine herrer! Betingelsene åpner oss utvei til videre forhandlinger — i mellemtiden får vi betenkingsfrist, nye muligheter kan dukke op, krigen er uberegnet

lig! Ett øie på hver finger, ingen raske avgjørelser — ett øie til begge sider, Steman!

MARTIN

Som kameleonen, ja! Men de derover er villig til å skaffe oss arbeidsmuligheter, mann! Villig til å avkjøpe oss vår produksjon — med ofre, ofre for dem selv! Som frender!

VILBERT

De hører, hr. statsråd?

MARTIN

Og når jeg har fått dem så langt — når jeg har vunnet over motstand — og intriger — og skakksyn . . . For det er jo dem derover som kjenner oss! Som ikke stoler på oss, nei — som vet hvad en nøytral mentalitet gjemmer på! Når de likevel rekker oss hånden, så — så skal vi hogge til den utstrakte hånden, på ekte stimannsvis, hvad?

STATSRÅDEN (reiser sig)

Jeg hadde tenkt, helt uoffisielt, i all vennskapelighet, doktor Steman, å diskutere en del detaljer med Dem — før vi om et par dager møtes til konferanse med mine kolleger og konsulentene. Men. I Deres nuværende sinnstilstand — nå. Prisen har også vært gjenstand for våre betenkeligheter. Den ligger jo langt under hvad vi første gang opnådde — handelsstanden vil, såvidt jeg har kunnet bringe i erfaring, visselig opponere.

MARTIN

De har konferert med «handelsstanden»? Og De værer opposisjon? De herrer har appetitt på mer gull? Og det er ikke regjeringens sak å sette en slukhals på rasjon? Selvfølgelig ikke!

VILBERT

Martin!

MARTIN

Og hvem har De ellers konferert med, hr. statsråd? Vel ikke med en annen fremmed makt? Og hvad været De der?

STATSRÅDEN

Jeg tør muligens be om respekt — om ikke for min person så for mitt embede, doktor Steman.

MARTIN

Fan heller! De er vettskremt, det er hvad De er! De og han der — og hele rottehullet!

VILBERT

Nå får du passe dig litt!

MARTIN

Jeg har ikke lenger noget å passe mig for! Jeg har passet mig i tre drøie år! Jeg har vært den eneste som ikke har hatt adgang til å slåss for min opfatning i pressen. — Jeg har tidd av lojalitet — jeg har ofte gått blindebukk og ikke støtt borti annet enn

hemmelighetskremmeri og bakparyggensnakk her hjemme — og enda har jeg holdt hodet klart og sett mitt mål — for folkets skyld! Herefter er jeg fri mann.

STATSRÅDEN

Som landbrukskonsulent er De som vi andre knyttet til staten — med de forpliktelser som derav følger, doktor Steman.

MARTIN

Jeg ansøker om min avskjed, hr. statsråd.

STATSRÅDEN

Her og nu — i den tilstand De er, anser jeg de ordene for usagt.

VILBERT

En avskjedsansøkning må selvfølgelig avfattes skriftlig.

STATSRÅDEN

Skriftlig — det er en annen sak, Riis.

MARTIN

Og når jeg blir bevilget den, mine herrer, — da skal nasjonen få vite hvad her er foregått! Da er jeg ikke bastet og bundet lenger! Da er jeg ikke en døvstum i en etat! Da skal kortene på bordet!

VILBERT

Du la, såvidt jeg forstod dig sist vi talte sam-

men, adskillige kort på bordet derover også, hvad, Martin?

STATSRÅDEN

De vil vel, selv om det beklagelige skulde skje at De forlater Deres stilling, betenke Dem på å gå til pressen med Deres klagemål, doktor Steman.

MARTIN

Da kjenner De mig dårlig, statsråd! Lenge nok har folket hatt bind for øinene, det også! Det for tjener sgu å bli seende!

STATSRÅDEN

Et seende folk er en historisk utenkelighet, Steman.

MARTIN

Så er det på tide å begynne en ny historie-
skrivning!

STATSRÅDEN

Som kanskje vil styrte det samme folk ut i krigens redsler?

MARTIN (ser på ham, langsomt)

Så er det allikevel en trusel fra den annen kant som har lammet regjeringen?

STATSRÅDEN

Når vi møtes — jeg antar det kan bli på torsdag, Riis?

VILBERT

Statsministeren nevnte fredag, klokken tolv, hr. statsråd.

STATSRÅDEN

På fredag — vil de få anledning til å sette Dem inn i regjeringens standpunkt, doktor Steman. Innen da vil jeg be Dem overveie saken. Det vil ikke undgå Dem at — at der er rimelighet til stede for betenkeligheter.

MARTIN

De betenkelighetene har vi overveiet i snart to år, statsråd! Og ved den avtale som nå er kommet i stand, garantert av mig, er de bragt ut av verden!

VILBERT

Hvad du har garantert eller ikke derover, Martin — så får du vel innrømme regjeringen sanksjonsretten?

MARTIN

Jeg innrømmer ikke denne regjering nogen rett svikter den avtalen og mig.

STATSRÅDEN

Nå, min kjære Steman — De bør vel ikke gjøre Dem til ett med et stykke papir!

MARTIN

Papir! Kjøtt og blod — mitt eget og mitt folks — min ære og våres alles. Deres derover også! Det kaller De papir!

STATSRÅDEN

La oss ikke strides om ord . . . Og — hvis De nå vil by mig den cigar De så vennlig tilbød mig da vi kom, røker jeg den gjerne på hjemveien.

VILBERT henter hurtig cigarkassen og byr

STATSRÅDEN (forsyner sig og tender)

Med deres tillatelse, doktor Steman. En fortrinlig cigar. (Rekker frem hånden) Så håper jeg vi møtes i en roligere sfære på fredag.

MARTIN (stikker hendene i lommen)

Nei, så pinedø om jeg vil.

VILBERT

Min svoger er et temperamentsmenneske. Jeg håper statsråden . . .

STATSRÅDEN

Naturligvis, naturligvis! Men jeg ber Dem å huske, Steman, — vi arbeider begge for dette lands beste, om vårt syn divergerer.

MARTIN (peker ut av vinduet)

For mig er landet folket — de som sliter for føden både på landjora og på sjøen. Og som denne avtalen skaffer levelige vilkår så lenge krigen varer. For mig kan dere diplomater ryke og reise, bare mannen i båten, mannen bak ploegen blir spart!

STATSRÅDEN

Da ber jeg Dem huske, at det er de samme menn som må betale med sitt blod hvis dette land innvikles i krigen. Der er makter i vår umiddelbare nærhet som intet heller ønsker enn å skaffe sig en pied à terre her for sine operasjoner. Gi De Deres vink, og vi har dem over oss. Gomor'n.

VILBERT

Er Anja hjemme?

MARTIN

Din søster er i meieriet.

VILBERT

Om vi gikk gjennom gården og hilste på fru Steman, statsråd? Bilen kan møte oss utenfor parken. Farvel, Martin — eller følger du oss?

MARTIN

Nei. Nå har vi skilt lag, Vilbert.

VILBERT

Godt. (Ut efter statsråden til høire)

MARTIN går frem og tilbake, i oprør

FRU STEMAN kommer fra venstre

MARTIN

Hvor kommer du fra?

FRU STEMAN

Jeg har sittet i havestuen, Martin — i Anjas stue.
Jeg har hørt dere.

MARTIN

Har Anja også vært der inne? Hvad?

FRU STEMAN

Nei. Anja gikk ut. Jeg blev.

MARTIN

Anja skal holdes utenfor dette! Hører du, mor?
Jeg vil ikke ha Anja op i dette. Hører du?

FRU STEMAN

Jeg hører. Du behøver ikke rope så høit. Jeg
er ikke døv, ikke ennu. Men hvorfor skal hun
intet vite, hun som . . .

MARTIN

Anja har et ømt hjerte. Hun er rik på barm-
hjertighet.

FRU STEMAN

Ja, lille Anja har et hjerte —. Men hun har også
forstand.

MARTIN

Du hørte alt, mor?

FRU STEMAN

Du skulde behersket dig, Martin.

MARTIN

Behersket mig! Jeg sa ikke nok! De gikk da jeg skulde begynne! Beherske mig, nå de vil slå mig ihjel, mor!

FRU STEMAN (har satt sig)

Hvad nytter ord for sånne mennesker!

MARTIN

Ord kan varsle handling! Mor, du hørte det, de vil forråde mig! Jeg skal bli stående for dem derover og for mitt eget folk lik en — en mann som har handlet på egen hånd, uten ansvar, uten mandat! En fusentast! En fribytter!

FRU STEMAN

Men du er den sterkeste.

MARTIN

Ja. Og de skal få vite det! De tror de har sikret sig. Sikret sig med å velge en mann utenfor gjenget, en privatmann de kan bruke og vrake etter sin egen lyst! Jeg er ikke annet enn bonden på Dynegård, mig kan de sette op som stråmann i sine intriger og kaste mig på søppelhaugen den dagen det passer dem! Efter de beste politiske tradisjoner, efter selveste Machiavelli! Min ære, min ære som menneske, hvem spør om den? Å gjøre mig til kjeltring for dem derover, til komediant, det teller ikke for de herrer! Men vi skal se litt på det, vi skal se litt på det!

FRU STEMAN (intenst og spent)

Hvad vil du gjøre, Martin?

MARTIN

Hvad jeg vil gjøre? Jeg vil ha hevn!

FRU STEMAN (usikker)

Og hvordan, Martin?

MARTIN

Jeg vil — jeg vil si fra! Jeg skal møte dem om to dager. Da skal de under plogen — da skal de op i dagen! Da skal jeg få snakke ut — endelig!

FRU STEMAN

Og så?

MARTIN

Jeg tar min avskjed — jeg har så godt som fått den — du hørte Vilbert Riis? Den gir de mig med ille dulgt lettelse, mor! Og da står jeg fritt.

FRU STEMAN

Da er du ikke bundet av noget.

MARTIN

Nei, da er jeg ikke bundet av noget! Og da skal sannheten frem, sannheten og humbugen, om «de små slag»! Ordre og kontraordre — utfiring og haling til land igjen — forhandlinger, spunnet inn i et nett av feighet! Det kunde jeg si, men det måtte jeg holde tett med. Viste de derover sig imøte-

kommende, måtte jeg stå steil — av hensyn til deres fiender! Blev de steile, måtte jeg fire litt — av hensyn til opinionen. Aldri utlevere virkeligheten, aldri blotte vår egen ynkelighet og nød! Ah! Få si fra, mor! Få rettet ryggen — jeg som i to år har kjent mig som en halvmann, som en — en diplomat for dem derover!

FRU STEMAN

De vet du er min sønn — de har ikke tatt feil av dig!

MARTIN

Nei, slekten. Men de andre, mor! Som har sett min undfallenhet, hørt mine utflukter. Til jeg nå, dennegangen, vant over dem — fordi jeg handlet herinnefra (tar sig om brystet) Og fikk seier. Seiren de her hjemme vil ta fra mig.

FRU STEMAN

Det skal ikke lykkes dem!

MARTIN

Nei, det skal ikke lykkes dem å få gjort mig til ordbryter. La dem sette en strek over avtalen — de skal få vite at det er sin egen heder de sletter ut. Min skal de ikke få med i skitten!

FRU STEMAN

Du — du vil komme med en redegjørelse?

MARTIN

Ja.

FRU STEMAN

Og hvordan, Martin?

MARTIN

I avisene. I alle landets aviser skal den inn.

FRU STEMAN

Endelig skal de avsløres!

MARTIN

Ja.

FRU STEMAN

Deres lunkenhet, deres beregninger, deres «nøitralitet»! Du vil intet skjule, Martin?

MARTIN

Jeg vil intet skjule. Jeg vil forsvare mig.

FRU STEMAN

Tar disse aviser en sådan artikkel inn, Martin?

MARTIN

Arbeiderbladene tar den iallfall.

FRU STEMAN

Er du sikker på det? Dette land er intet land lenger! Det er et varehus, en kremmerbod, en børs! Din artikkel vil skade dem på pungen. Du skal sende den til oss!

MARTIN

Til hvem?

FRU STEMAN

Til avisene hjemme! Til alle de store aviser skal vi sende den! Derover har du ført dine forhandlinger, derover skal din redegjørelse komme.

(Stillhet.)

MARTIN

Du mener hvad du sier, mor?

FRU STEMAN

Skulde jeg ikke mene det? Vil du ikke rense dig i verdens øine? Vil du ikke fortelle verden om din kamp, din forgjeves kamp for dine landsmenns vel? Og hvordan disse landsmenn sjakrer med sin ære og sitt ord — av ussel frykt, av pengebegjær, av angst for sin risiko — å, hvad har jeg ikke lidt i disse år! Dette land hvor gullet strømmer inn fra våre slagmarker! Dette land som ikke torde heise sitt flagg for rettferden og sannhetens sak! Som har sittet i sitt lille ly, mens mitt folk drog ut i krig mot krigen, i kamp for sin Gud! Disse mennesker, som sover sin gode søvn og spiser sine omeletter —

MARTIN gjør uvilkårlig en bevegelse

FRU STEMAN

— og går til sitt fredelige arbeide, sorgløse, mens vi gir vårt liv for deres fred! Å, Martin, jeg har ventet på dette! Jeg har ventet på at mitt blod skulde kalle i dig, min gutt! Timen er kommet, Gud være lovet, den er kommet. La dem stene dig, la dem forkaste dig — din mors land vil åpne sig for oss!

Derover vil du bli æret som den du er! Dit kan vi reise, din lille Anja, du og jeg og vår gamle Johnstone. Der vil du finne arbeide — du, den eneste i dette fryktelige land som har sett at uten tilknytning til mitt folk, uten det ærlige vennskap med mitt gode folk kan ingen bestå med heder! Du nøytral? Å nei, min gutt — du er en mann! Når du har sagt fra, når du har åpenbaret sannheten for dette pakk, da er din opgave løst, Martin — den du lengtet etter og drømte om der borte i de lange måneder! Å, Gud skje lov at jeg fikk leve denne dag!

(Stillhet.)

MARTIN

Takk, mor.

FRU STEMAN

Nei, nei, det er jeg som takker. Hvad takker du for!

MARTIN

For opgaven.

FRU STEMAN

Opgaven . . .? Du er så blek?

MARTIN

Lyset blev for sterkt.

FRU STEMAN

Så trekk gardinene for! Martin, hvad er det?

MARTIN

Jeg så noget.

FRU STEMAN (ser sig omkring, i uro)

Du så noget? Men det er jo midt på dagen. Du — du er overtrekt! Du skal gå inn til dig selv — jeg skal be Johnstone gjøre i stand et varmt bad til dig — du skal legge dig og hvile nogen timer. Anstrengelsen på reisen og siden spenningen — og til slutt dette — det er blitt for meget for dig, min gutt!

MARTIN

har satt sig og gjemt ansiktet i hendene

FRU STEMAN (bort til ham)

Min lille gutt — selv du er ikke mer enn et menneske.

MARTIN (brutt og langsomt)

Når du snakker med folk om mennesker, skal du tale godt om dem.

FRU STEMAN

Men Martin! Hvorfor sier du dette? Vi talte ikke om mennesker, vi talte om dette land!

MARTIN

Så lærte du mig da jeg var gutt. Tale godt om menneskene? (stirrer på henne) Plutselig åpner vi oss — og det er avgrunn . . .

FRU STEMAN

Er du syk, Martin? Martin, hvad var det du så?

MARTIN

Jeg så mig selv.

III AKT

Stuen på Dynegård, halvmørk og tom. En bil tuter.

JOHNSTONE

kommer inn fra høire. Går rundt og tender lamper

ANJA

(fra høire. Hun er i stort toalett, med en aftenkåpe over kjolen)

Er doktoren gått til sengs, Johnstone?

JOHNSTONE

Godseieren er ikke kommet hjem, frue.

ANJA

(roper mot døren som står åpen bak henne):

Han er ikke her, Vilbert!

De behøver ikke å tende flere lamper, Johnstone.

De kan gå og legge Dem. Jeg skal selv slukke.

JOHNSTONE bukker og går ut til venstre

VILBERT (i snippkjole, fra høire)

Han er ikke kommet?

ANJA

Hvor er han, Vil?

VILBERT

Han har vel bare tatt sig en tur i byen, da. Vi burde ventet en halv time til som jeg sa. Han har trengt frisk luft. Og når han kommer tilbake, kan selskapet fortelle ham at du er reist hjem. Mindre morsomt, Anja.

ANJA

Men jeg ventet næsten en time, Vil! Og jeg var så sikker på at Martin hadde reist hjem. Og det var så pinlig — alle spurte hvor det var blitt av ham! Da spurte de etter ham! Å, Vil, bare det ikke er hendt noget!

VILBERT

Hvad skulde det være hendt? Han er vel voksen?

ANJA

Og det var for min skyld, han gikk dit! For at jeg bad ham — for at jeg trodde det vilde gjøre ham godt! Disse ukene har vært så fryktelige — han snakker ikke med nogen, han går knapt op til mor engang, enda hun er syk. Jeg har prøvd å gjemme avisené for ham, men han spør etter dem — han leser alt det grusomme som står om ham, og sier ikke et ord!

VILBERT

Nei. Han har valgt å tie.

ANJA

Men jeg trodde ikke de vilde være sånn mot ham — ikke sånn!

VILBERT

Visste dere ikke at regjeringen skulde dit?

ANJA

. fryse ham fra sig! Å, Vil, det er det styggeste jeg har oplevd! Hvorfor bad de ham? Hvorfor bad de ham, når de bare vilde ydmyke ham?

VILBERT

De bad dig, Anja. Jeg vet med visshet at Prisers ikke ventet Martin vilde komme. Dig ventet de. Du har deres og alle menneskers sympati i denne tid.

ANJA

Jeg vil ikke ha deres sympati! Tror du jeg vil være venner med Martins fiender?

VILBERT

Hør her, Anja — Jeg fulgte dig ikke hit ut i kveld bare for å følge dig. Jeg fulgte dig for å snakke med dig. Men du gråt så fordømt i bilen

ANJA

Han har gjort en ulykke på sig! Det i aften er blitt for meget selv for ham! Å, Vil, hvad skal vi gjøre, hvad skal vi gjøre?

VILBERT

Prøv å bli rolig, Anja! Martin tar ikke livet av sig. En mann som Martin gir ikke op! Jeg har hørt ham i regjeringsmøtene, jeg vet hvor steil han er. Han tror sig fremdeles i sin gode rett, som alle fanatikere; han kan bare ikke bevise det.

ANJA

Martin er ingen fanatiker.

VILBERT

Og det sier du?

ANJA

Det med mig er no' annet Det er nå jeg forstår ham.

VILBERT

Hysj, Anja, det må du ikke si! Det må du ikke engang si. Er du klar over hvad Martin har gjort?

ANJA

Det vet jo alle nå.

VILBERT

På egen hånd, hensynsløst har han bragt landet — bragt landet like til randen av en trusel om krig. Uten skriftlig mandat har han ført forhandlinger til avslutning. Egenmektig har han tatt på sig et ansvar ingen undersått har rett til å ta! Åpent vedgår han at han har kritisert sin regjerings politikk overfor en fremmed makt — tilstår også at hans kjødelige morbror har hjulpet ham med å tilrettelegge forhandlingene. Derav drar folk den slutning at han har latt sig lede av medfødte sympatier

ANJA

Men det er ikke sant! Han liker dem ikke — han sier bestandig at de er så storaktige.

VILBERT

Nei. Det er kanskje ikke sant. Men han har skinnet imot sig — og han tier. Han har tidd til alle angrep — tidd til de opplysninger vi har gitt pressen om avtalens ulykksalige skjebne — tidd til beskyldningen om å være sin mors sønn. Taus har han latt sig æreskjelle, uten motivering har han innlevert sin avskjedsansøkning — og i folks opfatning bekreftet sin urett. Taus tar han mot avisenes tilfredse kommentarer. Trenger du flere beviser for at han mangler argumenter?

ANJA

Vilbert, hvor er han?

VILBERT

Og — følgene av hans ferd er det vi som må bære: departementet, statsministeren, regjeringen. Mellem to ophissede stormakter må vi navigere — de derover vil ikke forhandle mer, fordi han førte forhandlingene til et resultat — jeg mener et forhastet resultat! De andre vil ikke forhandle fordi vi har forhandlet med de andre. Regjeringen må overta hele landets avling med det tap som derav følger, et milliontap. Og landet vil komme i de største indre vanskeligheter landet ennå har hatt. Forstår du dette, Anja?

ANJA

Hvor er han, Vil?

VILBERT

For dig var det kan hende best om han ikke kom tilbake, lille søster.

ANJA (skriker)

Vilbert!

VILBERT

Det har vært vanskelig for dig å dele kår med ham disse siste årene. Herefter blir det tyngre, Anja.

ANJA

Martin har ikke gjort noget galt! Du vet han ikke har gjort det, Vil, du vet det!

VILBERT

Jeg vet intet. Jeg må holde mig til kjensgjerningene — det er mitt embede. Her er skjedd en forbytning av handling og forhandling — og den er skjebnesvanger i en tid og et land hvor handlinger bør undgås. Du har sett hvordan folk reagerer — du har oplevd det i aften, Anja. Martin kommer vanskelig innenfor mer.

ANJA

Innenfor?

VILBERT

Innenfor kretsen hvor du og jeg nå hører hjemme. Der hvor du har bare venner og er avholdt og beundret.

ANJA

Gjør dig ikke liten, Vil! For det er du ikke.

VILBERT

Jeg har fått råd til å være opriktig. Jeg har

begjært kulturen og tjent den i mer enn tyve år. Et menneske må leve der det kan puste fritt. Tror du Martin kan leve utenfor?

ANJA

Martin kan meget.

VILBERT

Men ikke uten et publikum! Anja, du vet han er blitt kalt landsforræder i det hemmelige møtet i parlamentet?

ANJA

Nei, det vet jeg ikke — det bryr jeg mig ikke om Å, hvor er han?

VILBERT

Martin er ingen landsforræder, det vet vi som kjenner ham. Han er meget annet vi må ta avstand fra, men han er ingen forræder. Likevel — et ord sagt i det offentlige liv av en kjent mann om en annen kjent mann, det blir ved å leve sitt eget mystiske liv. Sammenhengen kan bli glemt, årsaken kan smuldre — men ordet smyger sig videre.

Anja, du er for sakesløs! Du gjorde en dumhet, det er så. Men han har gjort en større! Nå kan du bli fri, som jeg er blitt det, Anja!

ANJA

Men Vilbert — men — men har du ikke skjönt at jeg elsker Martin?

VILBERT

Du elsker — Martin?

ANJA

Jeg har strittet imot! Jeg har ikke villet! Det hadde vært lettere uten! Men det blev sterkere enn mig.

VILBERT

Du elsker Martin Steman?

ANJA

Og du har ikke forstått det?

VILBERT

Det — nei, det har aldri falt mig inn . . .

ANJA

Og du er min bror!

VILBERT

Ja, jeg er din bror! Du og jeg er søsken, Anja — derfor. Og — derfor fulgte jeg dig hit idag — for å si dig det jeg har sagt. Far var en livegen, han var ikke stort mer enn en livegen under gamle Steman —

ANJA

Far var et lykkelig menneske.

VILBERT

Ja, slik den er lykkelig som intet begjærer. Far hadde tatt skade på sjelen, han —

ANJA

Nei, Vil — far hadde en fri sjel. Ham kunde ikke bånd og tvang minke — derfor var han lykkelig.

VILBERT

Det var en annen tid! Men vi to, Anja?

Dig tok de hit op — og du vokste dig vakker — du passet i stuene her, med dig fikk de ikke noget fremmed element inn i festningen, med dig fulgte ingen risiko — trodde de da. Du vilde bli det de trengte — en pen dekorasjon, kone for en Steman, for met efter deres egen opskrift.

ANJA

Ja, Vil, jeg har tenkt sånn engang, jeg også? Jeg har tenkt det ofte.

VILBERT

Der ser du! Elske ham? Du kjente jo knapt andre menn. Og — og jeg bebreider dig ikke noget. Du var atten år, og du blev frue på Dynegård

ANJA

Dynegård! Ja, jeg har holdt ut — enda jeg ikke fikk bo i huset vårt!

VILBERT

I huset vårt — i gartnerboligen?

ANJA

Lengter du aldri dit, Vil?

VILBERT

Jeg lengtet derfra, hver dag jeg var der.

ANJA

Det er forskjellen på oss to.

VILBERT

Ja — du har ventet dig til å høre til — og den uvanen har tatt makten fra dig.

ANJA

Men så blev allting anderledes

VILBERT

Så møtte du en mann du også, ja. Og siden får du lov til å være her — han har «beholdt dig i huset».

ANJA

Fy, Vilbert!

VILBERT

Det er Martins egne ord, Anja.

ANJA gir en svak, jamrende lyd

VILBERT

For i familien Steman foregår det ikke skandaler — ikke andre enn de selv steller til! Nei, Anja, kom ikke og fortell mig at du elsker Martin Steman. Du er blitt redd, — redd for at en vegg skal falle ut i fengslet dit nå han er felt — det er det du er.

ANJA

Jeg er ikke redd for noget i verden uten for å miste ham —

VILBERT

Så forklar det!

ANJA

Nei, det kan jeg ikke forklare — ikke til dig . . .

JOHNSTONE (fra venstre)

Godseieren kommer gående over markene.

ANJA skriker til

VILBERT

De har sett ham?

JOHNSTONE (trekker gardinet fra vinduet)

Der ute, hr. ekspedisjonssjef.

ANJA (like bak ham)

Jeg ser ingenting

JOHNSTONE

Hitenfor hveten. Ved ekeetrærne. Nå står han stille. Nå går han mot haveporten.

VILBERT

Er De viss på det er ham?

JOHNSTONE

Han halter, hr. ekspedisjonssjef.

ANJA (i den høieste, nervøse ophisselse)

Han halter ikke! Han stikker bare litt på det ene benet, din — din fremmede idiot! (hun snur sig, vil løpe mot døren til havestuen, vakler plutselig og faller).

VILBERT (ved hennes utbrudd)

Men Anja!

(og da hun faller)

Men Anja!

(han og Johnstone springer til, løfter henne og bærer henne til sofaen, legger henne varlig ned)

Hent noget vann!

ANJA (løfter hodet)

Det er ikke nødvendig . . . Jeg er ikke borte . . .
Det var bare knærne

JOHNSTONE

Vil ikke fruene ha et glass — et glass styrkende?

ANJA

Jeg vil ingenting ha. De skal legge Dem, har jeg sagt — De skal ikke gå her og fornærme mig!

VILBERT

La bilen kjøre frem, Johnstone.

ANJA

Ikke gå, Vil! Gå ikke!

VILBERT

Be bilen vente. Jeg kommer om et øieblikk.

JOHNSTONE

Ja vel, hr. ekspedisjonssjef! (går ut til høire)

VILBERT (kneler ved siden av sofaen)

Er det ikke best jeg reiser hjem, Anja?

ANJA (med armene om halsen på ham)

Vent litt — vent litt Tenk om det er en død som kommer, Vil!

VILBERT

Da har han jo en som vil gjøre ham levende igjen, Anja?

ANJA

Ja.

Stilhet. En klokke slår. En dør blir åpnet og lukket.

VILBERT (reiser sig)

Der er han.

ANJA

Ja — han kommer.

MARTIN (inn fra venstre. Ansiktet er blekt og dradd. Han er i selskapsantrekk med en aftenkappe over snippkjolen. Skoene og det nederste av benklærne en del sølet til. Han kaster hatten på nærmeste stol og vrenger kappen halvt av sig. Ser op og blir vår Vilbert og Anja. Røsten hans er lenge klangløs, tonefallet saktmodig, selv når ordene er ironiske)

Er dere her? Er du her, Vilbert?

ANJA

Jeg trodde du var reist hjem, Martin. Jeg blev så urolig.

VILBERT

Ja, Anja var en del nervøs — jeg fulgte henne hit.

MARTIN

Da har hun hatt en solid trøster.

ANJA

Har du — har du spasert hele veien?

MARTIN

Ikke veien. Gjennom skogen.

ANJA

Nå i mørke?

MARTIN

Det er ikke mørkt, det er fullmåne. Og skogen kjenner mig — den tok imot.

ANJA

Gå — uten å si et ord til mig, Martin!

MARTIN

Du satt innringet. Og jeg tenkte du vilde skjønne det.

ANJA

Vi har vært så forferdelig redde. — At du kan gjøre sånt, Martin!

MARTIN

(Med ryggen til dem, legger kappen fra sig.)

Næste gang skal jeg gå bedre — skal det gå bedre mener jeg. Jeg vet jo det tar tid . . .

ANJA

rekker armene mot ham uten at han ser det.

VILBERT

Ja. — Bilen venter på mig.

MARTIN

Haster det? Du har lenge vært anonym her i huset nå, Vilbert.

VILBERT

Siste gang vi møttes, forstod jeg dig som du helst vilde det så (ler litt). Jeg er jo i det hele tatt anonym, Martin.

MARTIN

Baktal ikke dig selv. Hvor mange statsråder har du vært?

VILBERT

De skifter, jeg blir — det er simpel mekanikk. Og det beste bevis for en anonymitet som jeg setter min ære i.

MARTIN

Ja — æren er sgu blitt anonym.

VILBERT

Si mig, Martin — tror du det skal mindre kraft og utholdenhet til å gjøre sin innsats anonymt?

MARTIN

En løper i hvert fall mindre risiko.

VILBERT

Større. For da blir en mann ett med den samlede risiko.

MARTIN

Da forstår jeg at alle dine regjeringer må ha rett.

VILBERT

I et departement har en regjering alltid rett så lenge den regjerer.

MARTIN

Når den bryter sitt ord også?

VILBERT

En regjering bryter aldri sitt ord. For den har ikke anledning til å gi det.

MARTIN

Ikke anledning til å være hederlig? Nei-nei.

VILBERT (het)

Et statsstyre kan ikke binde sig, ikke engang for morgendagen i denne tid. Det er ikke et individ! Og det er din og dine likes tragedie at dere ikke fatter det! En stat må anlegge særlige begreper — nemlig de samme som de andre staters! Er ærlighet dårskap, så begår vi ikke dårskaper! Er tillit et faremoment, så undgår vi faren! Æren blir det lands som er den hurtigste strateg. Hvad tjener det til å skjule faktum, Martin?

MARTIN

Og selvstendigheten?

VILBERT

Der eksisterer ikke selvstendige stater lenger. Det er romantikk. Som det er romantikk når et menneske går omkring og tror det er «selvstendig». Det gis mennesker med og uten illusjoner, det er det hele. De første sier «jeg» — de kan komme langt med det, de kan komme til kort på det, efter som tiden er gunstig eller ikke. Men den mann som sier jeg og ikke vi i samfundene vi idag lever i, han blir en trusel mot samfundet! Det er det du har måttet oppleve, Martin. Du — du faller på dine dyder. Jeg er ikke ringere enn at jeg innrømmer det — og ikke ringere enn at jeg beklager dig.

MARTIN

Jeg takker, Vilbert. Har det aldri streifet dig at jeg har gjort mig til ett med landet her?

VILBERT

Du har gjort landet til ett med dig selv.

MARTIN

Fordi vi er ett! Jeg gikk gjennom natten der ute — og kraften i mulden, sevjen i trærne ropte ennå på mig! Jeg skjønner folket som det har skjönt mig! Jeg forstår det, selv når det ikke forstår mig! Fordi det er uført i kappestriden som jeg selv. Fordi det

lar sig råde av frykt — frykt for å bli tråkket ned, frykt for den sterkere, trang til å hevde sig, men vankelmot, vankelmot i det avgjørende øieblikk!

VILBERT

Du — og frykt, Martin?

MARTIN

Vi frykter alle utslettelsen. Undtagen dere som har valgt den og blir uovervinnelige.

VILBERT

Jeg har ikke valgt som du vet.

MARTIN

Du tenker igjen på en velgjører — som du hater?

VILBERT

De færreste elsker sin velgjører. Men jeg har aldri hatet dig. Jeg har misunt dig ditt jeg — før jeg visste bedre. Uvillig har jeg beundret ditt mot. Jeg gjør ingen av delene mer. Jag har sagt det: Jeg beklager dig.

MARTIN

Så har vi sagt nok.

VILBERT

Farvel, Anja (kysser henne, har vondt for å skilles fra henne). Telefoner til mig; du vet hvor jeg er.

ANJA

Takk, Vil. Jeg har det godt.

VILBERT

Farvel, Martin (rekker frem hånden, som Martin tar).

MARTIN

Jeg er enig med dig. Din søster har sin frihet.

ANJA

Martin!

VILBERT

Jeg vet ikke hvad du sikter til?

MARTIN

Ditt ærend her i kveld. For mig er du ikke til-
strekkelig anonym, Vilbert.

VILBERT

Anja får selv (ser Anjas ansikt, bryter av, og går hurtig
ut til høire.)

ANJA

Martin!

MARTIN (slukker en lampe)

Jeg er trett.

ANJA

Å, vær ikke trett! Gå ikke! La mig få si det
til dig!

MARTIN

Hvad er det du vil si?

ANJA

Noget om dig og mig — om mig, Martin.

MARTIN

Jeg er ferdig med det.

ANJA

Vi har aldri snakket ut om det! Martin, da du blev borte i aften, da du ikke var her da Vilbert og jeg kom — da tenkte jeg, at om — om jeg nå aldri fikk si det til dig

MARTIN

Det går an å tie sig ferdig med en ting. Det har jeg gjort.

ANJA

Men er der bare dig?

MARTIN

Ja, nå er det bare mig. Når mor blir frisk, skal hun reise over til sin slekt.

ANJA

Skal — mor — reise?

MARTIN

Hun og Johnstone. Og bli der.

ANJA

Og Johnstone Og bli der?

MARTIN

Ja.

ANJA

Men hun Men vi Men da blir vi alene!

MARTIN

Ja, da blir jeg alene. Da får jeg ro til å undersøke.

ANJA

Og jeg, Martin?

MARTIN

Jeg har sagt det — du har din frihet.

ANJA

Min frihet — den kan ikke du gi mig!

MARTIN

Nei, jeg har lært det. Men jeg gir dig den friheten at jeg løser dig fra mitt eget begrep om forpliktelser. Du kan gå, Anja — gå dit hvor jeg ikke er.

ANJA

Det har jeg kunnet hele tiden! Og jeg går ikke! Her er jeg, her står jeg — står jeg fri og vil si noget til dig!

MARTIN

Gjør det kort.

ANJA

Dengangen for to år siden —

MARTIN

Nei! Det er overflødig!

ANJA

— da du kom inn på hotellet og møtte Fritz og mig

MARTIN

Ti stille!

ANJA

Han er jo død! Jeg kan da nevne navnet hans når han er død!

MARTIN

Du tror han er død!

ANJA

Men det vet vi jo! Han døde ved Marne, han blev skutt gjennom hjertet! Vilbert har jo hatt brev fra hans far!

MARTIN

En ung, velskapt elsker dør aldri for godt.

ANJA

Du mener? (i plutselig tross). Ja, jeg tenker på ham! Jeg tenker ofte på ham! Jeg angrer ikkel! Når jeg husker at han fikk lykken før han måtte dø, angrer jeg ikke!

MARTIN

Det var dette du måtte si mig?

ANJA

Ja, dette også!

Martin — den dagen du møtte oss — og tok mig med dig hjem i bilen — og jeg tilstod — Da glemte du dig og sa ord — å, dengangen elsket du mig, og jeg skjønte det for første gang!

MARTIN

Du lyver.

ANJA

Det sier du — det sier du for at du er Martin Steman på Dynegård! Det sier du for at — for at den ene gangen kom du til å bøie dig!

I fem år hadde du og jeg vært gift — og jeg var lille Anja her i huset som jeg har vært det bestandig — og du var her — og du reiste og du kom igjen — og alle ting var på plass og som det skulde være, og du var lykkelig.

MARTIN

Den som er trygg er lykkelig.

ANJA

Nei, lykken bor ikke den! Lykken har vinger!
Jeg var så trygg — så trygg som en pen dekora-
sjon — som — som den stolen der! Jeg hørte til,
men jeg var ikke lykkelig.

MARTIN

Du var lykkelig til han lærte dig at du ikke var det.

ANJA

Han viste mig det du gikk og gjemte på! Det du var for stolt — og for vantro til å bekjenne!

MARTIN

Bland ikke navnet mitt med hans!

ANJA

Jeg kan ikke skille dere!

Han skulde dø — og han visste det og jeg visste det! Og han sa: gi mig livet en eneste gang før

MARTIN

Ti stille!

ANJA

— plutselig var det bruk for mig!

Plutselig var jeg sterk og rik! Hos mig var han ikke redd mer, ikke svak mer og ikke alene! Og han sa det, han sa det! (sakte). Jeg gav. Men jeg tenkte på dig, Martin, og det er min synd mot ham. Martin skal dø en dag han også, men han glemmer det. Han kommer ikke til mig og sier: Anja, imorgen er det kanskje for sent, imorgen er vi kanskje ikke mer — det er nå vi lever — vi to — idag. Se mig som jeg er!

Ja, han lærte mig kjærligheten. Hele livet gikk gjennom ham — han var alle som elsker!

MARTIN

Og — og min ære?

ANJA

Ære? Å, hvem har lært dig noget så grusomt? Kan andre enn vi selv ta æren fra oss? Er ikke jeg den samme? Er du blitt en annen?

MARTIN

Det vet jeg ikke ennå. Det vet jeg ikke før jeg har lært å stå på nytt.

ANJA

Du tenker ikke på det jeg sier! Du tenker bare på det andre!

MARTIN

Jeg tenker på alt. Det er tredje gang den vil stryke mig ut.

ANJA

Hvem snakker du om?

MARTIN

Jeg snakker om en som vilde være soldat og ikke fikk bli det. Om en som hadde hustru og fedreland

ANJA

Å, disse ordene som ikke betyr det samme for oss!

MARTIN

Fedreland er iallfall ordet, menneskene misbruker i god tro, Anja.

ANJA

Jeg vet om en som aldri nevnte det. Han er den beste jeg har kjent. Far.

MARTIN

Din far var en hedersmann. Hvordan er det du snakker?

ANJA

Ja, han var så hederlig at han ikke hadde bruk for ære! Og fedrelandet hans var så stort som hele verden, for det lå bak pannen hans!

MARTIN

Det var han selv, ja! Som det er mig. Og derfor — derfor kan en mann ikke forsvare sig mot det — for han kan ikke forsvare sig mot sig selv! Ingen kan hevne sig på sitt folk — for ingen kan ta hevn over sig selv!

Og derfor er jeg ramt til ukjennelighet

ANJA

Martin, det måtte komme! Det måtte komme for dig også! Du — du måtte få bruk for hele motstandskraften din for å få vite hvem du er! For vi må finne oss selv før vi kan glemme oss selv!

MARTIN (tier og ser på henne; så :)

Hvor har du fått slike tanker?

ANJA

Disse lange månedene — tror du ikke jeg har tenkt?

MARTIN

Da har du gjemt det godt.

ANJA

Det lærte jeg av en som gikk ved siden av mig og tidde. (Sakte) Du vilde seire, Martin, over dig selv og alle. Og du vilde være usårlig.

MARTIN *dekker øinene med hånden.*

ANJA

Men du vilde ikke se at vi andre også, å, at alle mennesker er svake og lengter etter ikke å være det! Og det er nå du skal leve, Martin, for det er nå du forstår.

(Stilhet.)

Martin!

MARTIN

Du har sett hvad de beskylder mig for, Anja?

ANJA *(nikker).*

MARTIN

Du vet jeg er blitt kalt forræder?

ANJA

Ja. Men jeg vil beholde dig i huset.

MARTIN *(i smerte og skrekk)*

Anja!!

ANJA

Det betyr bare at jeg vil være der hvor du er. For jeg elsker dig.

MARTIN

Du —? Er det sannheten, Anja?

ANJA

Martin — når skal du lære å tro?

MARTIN (snur sig bort).

ANJA (rører ved ham)

Du — gråter du, Martin?

MARTIN

(går noen skritt, vinner på sin bevegelse. Vender sig mot henne)

Er du sterk nok, elskte?

ANJA (mot ham)

Å — endelig!

MARTIN

Vil du reise av landet med mig til krigen er over.

ANJA

Nei. Jeg vil bli i landet med dig.

MARTIN

Bli her?

ANJA

Du kan ikke reise så langt at du ikke er på Dyne-
gård, Martin.

MARTIN

Hvad skal jeg gjøre her?

ANJA

Vi er jo to, Martin — bare vi to! Og vi skal gå over jordene sammen og gå i skogen sammen — og når det blir kveld, skal vi sitte her inne, og alt det vonde skal være langt borte! Vi skal aldri tenke på det — for vi skal høre og se hverandre. Og natten skal komme slik den kommer her — så stille, så stille — og være vår, bare vår!

MARTIN

Og du vil være tro mot mig?

ANJA (fra ham)

Jeg har aldri vært dig utro! Du er den eneste jeg vil leve med! Den eneste jeg vil leve hos hver dag og gjette på og lytte efter — og være bedrøvet med og glad med! For jeg har dig i blodet! Hva betyr det andre mot det! Er det ikke nok?

MARTIN

Nei — ikke for en mann. Ikke for mig . . . Jeg må ha et løfte. Jeg er ikke kommet lenger.

ANJA

Vilde du ikke gi mig friheten? Skal jeg bare ha den hvis jeg går? Et løfte — og du vil tenke, vil tenke på ditt sprog: Hun har gitt mig sitt æresord, hun tør ikke! Å, jeg er begynt å kjenne dig, Martin!

MARTIN

Du forlanger meget

ANJA

Kan jeg forlange mindre når jeg elsker dig?

Livet er her inne, Martin! Lykken skal gjemme oss — vi skal lokke den til oss, vi skal være under de store vingene! Og armene mine skal ikke slippe dig!

MARTIN

Og hvis — hvis det skulde vise sig at jeg likevel ikke er svak nok?

ANJA

Martin! Er det svakhet å elske? Fins det ikke menn som kjærligheten er alt for?

MARTIN

Jo. Og jeg har aldri kalt dem menn.

ANJA

Sa du ikke «elskte» til mig, Martin? Har du alt glemt at du sa det?

MARTIN (ser på henne, tar sig om brystet)

Det sier ikke annet her inne — det roper og vil ha mig i kne!

Se mig som jeg er, Anja! Hjelp mig å stå!

ANJA

Å, du er enda ikke ferdig med det! Du vil enda kjempe?

MARTIN

Forfra igjen — anderledes — bedre

Kan du tilgi mig, Anja (han setter det ene kneet mot gulvet).

ANJA

Nei, knel ikke! Reis dig! Stå, hører du! Og —
og når du skal dø, så la det bli på en skanse — siden
du vil det, og vil det!

Men først, Martin! (hun brer ut armene. Han tar henne voldsomt inn til sig).

NINI ROLL ANKER

Romaner:

- DET SVAKE KJØN. Ny utgave.
Pris kr. 9.00; innb. kr. 11.40.
- ENKEN. 5. tusen. Pris kr. 7.50; innb. kr. 9.50.
- FRU CASTRUPS DATTER. 9. tusen.
Pris kr. 6.25; innb. kr. 8.50.
- PER HAUKEBERG. 2. oplag.
Pris kr. 3.00; innb. kr. 5.25.
- BENEDICTE STENDAL. Ny utgave.
Pris kr. 5.75; innb. kr. 8.00.
- HUSET I SØGATEN. 12. tusen.
Pris kr. 4.00; innb. kr. 6.25.
- I AMTMANDSGAARDEN. 5. tusen.
Pris kr. 6.00; innb. kr. 8.25.
- UNDER SKRAATAKET. 5. tusen.
Pris kr. 7.75; innb. kr. 10.00.
- PRISOPGAVEN. 6. tusen.
Pris kr. 6.50; innb. kr. 8.75.

Fortellinger:

- DE VAABENLØSE. 2. oplag.
Pris kr. 3.00; innb. kr. 5.25.
- KVINDESIND. 5. tusen.
Pris kr. 2.80; innb. kr. 4.80.
- LIL-ANNA OG ANDRE.
Pris kr. 3.00; innb. kr. 5.25.

Skuespill:

- KIRKEN. 3 akter. Pris kr. 3.50.
- KOMEDIEN. 3 akter. Pris kr. 4.00.
- PIKEN. 3 akter. Pris kr. 3.00.

K Å R E P.

- LIV, LIVET OG JEG. 8. tusen. Pris kr. 2.00.
- VI SKRIVER EN ROMAN. 4. tusen. Pris kr. 2.00.
- TO UNGDOMSÅR. 4. tusen.
Pris kr. 4.65; innb. kr. 6.15.

H. A S C H E H O U G & C O.

.
r.
ie

m ANK S
Anker, Nini Roll
På ærens mark : skuespill i tre akt

NB

06020039501001

Depotbiblioteket

76g2 01 432

Anker. På ærens mark

